

ACADEMICIANUL DUMITRU PROTASE – NONAGENAR

În „republica” slujitorilor muzei Clio, îndeosebi în elita istoricilor antichității, arheologilor, epigrafiștilor și numismaților care și-au închinat viața studierii epocii romane și postromane în Dacia, numele Academicianului DUMITRU PROTASE s-a înscris demult cu majuscule, ca un distins senior, un model de pasiune, tenacitate, profesionalism și autentic magistru.

Este un privilegiu pentru noi să fim contemporani cu un asemenea OM, care a împlinit, foarte recent, 90 de ani de viață.

Drumul domnului Dumitru Protase în viață este lung și frumos, dar uneori a fost și anevoios, din satul Mocod, comuna Nimigea, județul Bistrița-Năsăud, unde a văzut lumina zilei la 1 februarie 1926, până în amfiteatrele Universității „Babeș” din Cluj (ulterior Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca), ca student și apoi cadru didactic, care a parcurs toate treptele ierahiei universitare de la preparator la profesor universitar și în final până în Aula Academiei Române unde, în 2003, a fost primit ca Membru de onoare al celui mai înalt for științific al țării, intrând astfel în rândurile nemuritorilor spiritualității românești.

Nu i-am fost student, nu i-am fost doctorand și nici colaborator pe vreun șantier arheologic, dar îi cunosc, relativ bine, activitatea în slujba lui Clio, ca să îndrăznesc să scriu și acum, la această frumoasă aniversare câteva rânduri, cu respectul cuvenit, al unui moldovean pentru un ardelean de excepție.

Am auzit de arheologul Dumitru Protase, de preocupările sale științifice, încă din anii de studenție, de la regretatul nostru magistru, universitarul și cercetătorul epocii dacice și dacoromane, Nicolae Gostar, venit de la Universitatea Daciei Superioare din Cluj, la Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași pe la sfârșitul anilor '50. Treptat m-am apropiat de textele scrise de Dumitru Protase. Indirect mi-a fost magistru prin lucrările sale științifice. I-am citit multe din studiile și articolele sale, și sper să nu greșesc afirmând că i-am citit toate cărțile, unora dintre aceste

cărți le-am făcut prezentări în publicații de cultură și reviste de specialitate¹. Mulți, mulți ani i-am ascultat documentatele comunicări științifice la zeci de simpozioane și sesiuni științifice, îndeosebi la Sesiunile de rapoarte arheologice. Am citit multe texte care i-au fost consacrate, la aniversări rotunde, în ultimele decenii², câteva asemenea texte am scris și noi³, așa încât avem o imagine aproape completă asupra

¹ Primei importante lucrări monografice a lui Dumitru Protase, care a fost teza sa de doctorat, intitulată **Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii**, București, 1966, i-am făcut o prezentare în revista *Gaudeamus*, publicație a studenților din Institutul Pedagogic de 3 ani din Bacău, în nov. 1967. Primul volum din **Orizonturi daco-romane**, Cluj-Napoca, 1995, a fost prezentat în *Monitorul de Bacău*, din 28 mai 1996, p. 6a; vol. II, din aceeași serie, Cluj-Napoca, 2005, a fost prezentat în *Zargidava*, V, 2006, p. 246-248; iar vol. III, Cluj-Napoca, 2011, în *Carpica*, XL, 2011, p. 344-345. Monografia **Autohtonii în Dacia**, vol. II, **Dacia postromană până la slavi**, Cluj-Napoca, 2000, a fost prezentată în *Carpica*, XXX, 2001, p. 243-246; monografia **Obreja. Așezarea și cimitirul daco-roman, secolele II-IV. Dovezi ale continuității în Dacia**, Cluj-Napoca, 2002, în *Zargidava*, III, 2004, p. 153-158; iar monografia **Țaga. Două așezări din perioada finală a etnogenezei românilor (sec. IV-VI și VII-VIII)**, Cluj-Napoca, 2003, în *Carpica*, XXXII, 2003, 249-250.

² Din bogata listă de lucrări dedicate profesorului Dumitru Protase, menționăm selectiv: C(onstantin) P(reda), **Dumitru I. Protase**, în **Enciclopedia istoriografiei românești**, București, 1978, p. 275-276; Ioan Glodariu, **Profesorul Dumitru Protase**, în volumul **Din istoria Europei romane**, Oradea, 1995, p. 15-16; Sever Dumitrașcu, **Dumitru Protase – istoricul și arheologul**, în volumul **Din istoria Europei romane**, Oradea, 1995, p. 17-27; Valeriu Lazăr, **Contribuția lui D. Protase la progresul cercetării arheologice mureșene**, în volumul **Din istoria Europei romane**, Oradea, 1995, p. 29-34; ...**Clujeni ai secolului 20. Dicționar esențial**, Cluj-Napoca (S.V.); Dorina N. Rusu, **Membrii Academiei Române, 1866-2003. Dicționar**, ediția a 3-a, București, 2003 (S.V.); Ruxandra Hurezean, **Personalități în papuci de casă**, Cluj-Napoca, 2004, p.125-130; Onufrie Vințelar, **Portrete și cărți**, vol. I, Cluj-Napoca, 2005, p. 247-255; Cristian Colceriu, **Personalități clujene contemporane**, vol. I, Cluj-Napoca, 2005, p.307-313; **Fontex Historiae. Studia in honorem Demetrii Protase**, editori Corneliu Gaiu, Cristian Gâzdac, Cluj-Napoca, 2006.

³ Ioan Mitrea, **Dumitru Protase la împlinirea a 70 de ani de viață**, în *Monitorul de Bacău*, nr. 4, 30 ianuarie 1996, p. 6; Idem, **Prof.univ.dr. Dumitru Protase la 80 de ani**, în *Zargidava – revistă de istorie*, V, 2006, p. 30-38; Text reluat sub titlul **Dumitru Protase și orizonturile civilizației daco-romane**, în volumul Ioan Mitrea, **În descendența lui Pârvan**, Bacău, 2012, p. 155-166. Un interviu cu Dumitru Protase, la împlinirea a 80 de ani de viață, sub titlul „**Am mers mereu pe liniile istorice trasate de V. Pârvan**”, am publicat inițial, într-o formă prescurtată, în Revista de cultură *Ateneu*, nr. 2, (438), anul 43, serie nouă, din februarie 2006, p. 3-4, iar în formă integrală în *Zargidava*, V, 2006, p. 39-49, reluat în volumul Ioan Mitrea, **În descendența lui Pârvan**, Bacău, 2012, p. 167-180 și în volumul Dumitru Protase, **Orizonturi daco-romane**, III, Cluj-Napoca, 2011, p. 369-379.

istoricului, arheologului, epigrafistului, numismatului și nu în ultimul rând universitarului și omului de larg orizont cultural, Dumitru Protase.

Din textele dedicate profesorului Dumitru Protase, am reținut că după clasele primare urmate în satul natal, unde familia i-a asigurat o educație aleasă, orientându-l spre carte, a fost un elev foarte bun al cunoscutului liceu năsăudean „George Coșbuc”, pe care l-a absolvit ca șef de promoție al secției umaniste. Devenit student, a fost preocupat de o temeinică pregătire științifică și un larg orizont spiritual, dovadă că a urmat cursurile Facultății de Litere – secția clasică, ale Facultății de Istorie și doi ani ale Facultății de Drept, din cadrul Universității „Babeș” din Cluj. A urmat și Facultatea de Drept, nu din dorința de a profesa, ci pentru a se informa asupra principiilor dreptului roman. Istoria lumii romane fiind de timpuriu una din pasiunile sale.

În ultimii doi ani de facultate a fost numit preparator, iar la terminarea facultății a fost avansat asistent universitar la Facultatea de Istorie a Universității din Cluj. După efectuarea stagiului militar (1951-1953), postul de asistent nefiindu-i rezervat, cum se cuvenea de drept, a fost încadrat pe post de cercetător științific și apoi cercetător științific principal la Institutul de Istorie al Filialei Academiei din Cluj-Napoca, până în 1974 când a trecut în învățământul superior, devenind conferențiar universitar, prin concurs, apoi profesor universitar până în 1992, fiind între 1990-1992 și șef de catedră, iar între 1992 și 2008 profesor consultant la facultatea pe care a slujit-o aproape două decenii.

În anii de formare intelectuală și științifică, modelele sale au fost latinistul de talie europeană Theodor Naum și distinșii savanți din domeniul istoriei antichității, arheologiei și epigrafiei, Constantin Daicoviciu și I.I. Russu.

Pregătirea sa temeinică și de larg orizont informativ-comunicativ a fost asigurată și prin însușirea limbilor latină și greacă veche, precum și a limbilor moderne: franceză, germană, italiană și maghiară.

În anii cât a fost cercetător științific (1953-1963) a desfășurat o bogată activitate, de o tenacitate exemplară, elaborând numeroase comunicări științifice, articole și studii de arheologie, numismatică și epigrafie, toate, sau aproape toate, subsumate tezei de doctorat cu tema **Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii**, susținută în 1963 la Universitatea din București și publicată în 1966. Era prima lucrare amplă, din literatura de specialitate, bazată pe o bogată documentație constând în izvoare istorice, arheologice

și numismatice, care privea continuitatea dacilor în Dacia romană și vestigiile daco-romane din Dacia postaugusteană până spre mijlocul secolului al V-lea d.Hr.

După cum am mai spus, de la obținerea doctoratului cu o lucrare de referință, de mare importanță și azi, a ocupat, prin concurs postul de cercetător științific principal în cadrul Institutului de Istorie din Cluj, pe care l-a onorat printr-o laborioasă activitate științifică timp de peste un deceniu (1963-1974). Așa cum am mai menționat, din 1974 a revenit la catedra universitară, o etapă pe post de conferențiar (1974-1990), apoi profesor universitar și șef de catedră (1990-1992). Tot din 1990 a fost conducător științific de doctorat, iar din 1992 a devenit, până în 2008, profesor consultant.

Cât a slujit catedra universitară a elaborat mai multe cursuri, între care două de istorie generală, respectiv: **Istoria veche universală: Orient, Grecia, Roma** și cursul de **Istoria veche a României**, precum și trei cursuri speciale: **Armata romană în Dacia**; **Etnogeneza românilor** și **Arheologia daco-romană**. După cum observa un distins arheolog și remarcabil universitar, bun cunoscător al problematicii prezentate în cursurile universitare menționate, textele tipărite de profesorul Dumitru Protase, ne dau și „dimensiunea gândirii sale istorice și temeiul pe care a clădit cunoștințele universitare ale studenților cărora le-a fost profesor”⁴.

Textele cercetătorului și distinsului universitar Dumitru Protase, fie că e vorba de articole, studii, monografii și lucrări de sinteză, sau de texte ce au servit ca suport al prelegerilor universitare, se evidențiază prin stilul elegant, folosirea unui limbaj academic, o frumoasă și corectă limbă românească, o informație multidiscplinară etc. Chiar când prezenta rapoartele unor cercetări arheologice, textele sale nu erau reci și tehnice, cum întâlnim deseori la alți confrăți, ci întotdeauna aveau puterea evocatoare a vremurilor în care au fost „ produse ” aceste vestigii de cultură materială, a creatorilor acestor vestigii. Întotdeauna, prezentarea vestigiilor arheologice se încheia cu concluzii istorice bine articulate. Dincolo de artefactele de cultură materială, analizate și prezentate cu o meticulozitate remarcabilă, arheologul Dumitru Protase vedea, în fapt, pe creatorii acelor bunuri materiale, comunitățile umane cu istoria, mentalitatea și civilizația lor, fie că era vorba de lumea unui

⁴ Sever Dumitrașcu, **Dumitru Protase – istoricul și arheologul**, în volumul **Din istoria Europei romane**, Oradea, 1995, p. 17-27.

modest sat dacic/daco-roman, sau de viața mai tumultuoasă, a unei comunități urbane din Dacia romană. Concluziile formulate, pe baza artefactelor arheologice sunt echilibrate, în limitele plauzibilului și sunt credibile. Arheologul Dumitru Protase se dovedește a fi adeptul spuselor marelui medievist Ferdinand Lot „*de a-i cere arheologiei tot ce-și poate oferi, dar nimic mai mult*”.

Profesorul Dumitru Protase s-a bucurat și se bucură de o stimă deosebită în rândurile celor care i-au fost studenți și nu întâmplător aceștia i-au conferit „titlul” de „Lordul Istoriei Antice”⁵.

Un aspect important al activității științifice a profesorului Dumitru Protase îl reprezintă cercetarea arheologică. În anii formării ca specialist în arheologie a participat la cercetările de la Gârvan-Dinogeția, Apulum și Porolissum. Apoi, timp de peste patru decenii a condus cercetările arheologice de pe mai multe șantiere, între care menționăm pe cele din castrul roman de la Călugăreni-jud. Mureș, Orheiul Bistriței, Brâncovenești-jud. Mureș, sau Surducul Mare, jud. Caraș-Severin. Între șantierele care îi jalonează activitatea arheologică mai menționăm pe cele de la Obreja, Cristești, Soporul de Câmpie, Ilișua, Berzovia, Țaga etc.

O direcție a cercetărilor sale arheologice, având caracterul de pionierat, o constituie cercetarea lumii rurale a Daciei romane, argument al acestei afirmații fiind investigațiile arheologice de la Soporul de Câmpie, care au scos la iveală primul cimitir dacic din Dacia romană. La Obreja a fost cercetată atât așezarea, cât și cimitirul, din secolele II-IV. Cercetările de la Obreja au adus o bogată argumentație arheologică care a întregit tabloul vieții rurale în Dacia romană.

Importante sunt și cercetările din unele situri postromane, precum cele de la Cristești, jud. Mureș (așezare din secolul IV și prima jumătate a secolului al V-lea) și Țaga, jud. Cluj (așezări din secolele IV-VI și secolele VII-VIII).

Orizontul științific al profesorului Dumitru Protase, de arheolog și istoric al antichității, s-a lărgit permanent nu numai prin noile cercetări arheologice pe care le-a coordonat, dar și prin urmărirea rezultatelor cercetărilor arheologice ale confrăților din țară, din vecinătatea țării noastre, apărute în publicații de specialitate, dar și prin vizitele la alte șantiere pentru a vedea *in situ* rezultatele obținute de alți colegi, fie

⁵ Corneliu Gaiu, Cristian Gâzduc, **Ad Maiorem Magistri Gloriam**, în volumul **Fontes Historiae. Studia in honorem Demetrii Protase**, Bistrița – Cluj-Napoca, 2006, p. 23.

clujeni sau din alte centre ale țării. De asemenea, a efectuat călătorii de studii în multe țări, precum Austria, Bulgaria, Ungaria, R.F. Germană, Italia, Turcia, Grecia, Belgia, Olanda, Franța și Egipt, prilej care i-a oferit posibilitatea să vadă materiale de epocă romană și să viziteze unele șantiere arheologice.

Rezultatele cercetărilor arheologice efectuate au fost prezentate de profesorul Dumitru Protase la numeroase manifestări științifice, nu numai din țară (zeci de Sesiuni de rapoarte arheologice, Sesiuni științifice naționale sau regionale, colocvii și dezbateri tematice etc), dar și în străinătate la diferite Congrese internaționale, precum cele de la Roma (1961), Cambridge (1970), München (1972), Belgrad (1973), Madrid (1974), Stuttgart (1985) etc.

Opera scrisă a profesorului Dumitru Protase este amplă, cuprinzând o tematică largă, menită să acopere cât mai bine istoria Daciei romane și postromane, până la pătrunderea slavilor în Transilvania⁶. De reținut că multe din lucrările sale au caracter de prioritate. Rămâne primul numismat de la noi care a analizat fenomenul monetar în Dacia prin utilizarea metodei comparative. Dintr-un început a susținut realizarea corpusurilor numismatice.

A studiat, cum era și firesc, unele aspecte ale istoriei dacilor din perioada premergătoare cuceririi romane, dar a insistat mereu pe cunoașterea prezenței dacilor în Dacia romană, pe fenomenul romanizării, inclusiv în lumea rurală a Daciei, pe cunoașterea dăinuirii daco-romanilor în Dacia postaugustiniană, urmărind această importantă problemă, esențială pentru istoria noastră veche, până la pătrunderea și așezarea, în parte, a slavilor în Transilvania, proces care a avut loc spre sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea d.Hr.

Pe lângă numeroasele sale articole, studii și monografii, consacrate unor situri arheologice pe care le-a cercetat sistematic, la care se adaugă și lucrările de numismatică, a acordat o atenție specială studiilor de epigrafie. A întocmit peste 500 de articole-inscripții, pentru lucrarea colectivă **Inscripțiile Daciei romane**, realizată de un grup de remarcabili specialiști, sub redacția renumitului epigrafist I.I. Russu.

⁶ A se vedea: Vasile Moga, Sever Dumitrașcu, **Bibliografia operei (1950-1992)**, Prof.univ.dr. Dumitru Protase, în volumul omagial **Din istoria Europei romane**, Oradea, 1995, p. 35-46; Corneliu Gaiu, Cristian Gâzdac, **Bibliografia operei Prof.univ.dr. Dumitru Protase (1951-2005)**, în vol. citat, p. 25-41.

Un model de valorificare științifică a unui document epigrafic, rămâne, pentru mine, comunicarea ascultată în 1964 la o Sesiune științifică organizată la București, comunicare realizată de C. Daicoviciu și D. Protase, referitoare la diploma militară descoperită la Gherla, în 1960, diplomă ce atesta cu certitudine existența provinciei romane Dacia Porolissensis. Lucrarea prezentată, model de comunicare științifică, de mare importanță istorică, a fost publicată în prestigioasa revistă londoneză *Journal of Roman Studies* (1961) și în limba română în *Acta Musei Napocensis* (1964).

Este cunoscut faptul că Dumitru Protase s-a implicat direct în realizarea corpusurilor numismatice și epigrafice, dar a fost și un promotor al realizării corpusurilor arheologice, concretizate în repertoriile județene și zonele în perspectiva definitivării repertoriului arheologic național, rămas și azi un deziderat.

În cei peste 65 de ani de activitate publicistică (din 1951, anul tipăririi primului său articol, în calitate de coautor, alături de cunoscuții și remarcabilii cercetători științifici Gh. Ștefan, I. Barnea, Bucur Mitrea și Virgil Vătășianu, și până la începutul anului 2016, când profesorul Dumitru Protase a împlinit 90 de ani de viață), a publicat peste 300 de articole și studii de specialitate, apărute în publicații românești și străine, 18 cărți privind arheologia și istoria veche a României, zeci de recenzii, prefețe, interviuri și articole de popularizare a istoriei, a colaborat la realizarea unor lucrări colective (dicționare enciclopedice, tratate și enciclopedii). Dintre lucrările colective, la care este coautor, menționăm câteva reprezentative precum: **Dicționarul Enciclopedic Român**, vol. I-IV, 1962-1966; **Enciclopedia Civilizației Romane**, 1982; **Inscripțiile Daciei Romane**, vol. III, 1-4, 1977-1988. Alături de regretatul istoric al antichității Alexandru Suceveanu, a coordonat realizarea volumului al II-lea din tratatul academic de **Istoria Românilor**, București, 2001, volum pentru care a scris peste 340 pagini de text. A participat la realizarea unor lucrări colective cu caracter internațional, precum **Tabula Imperii Romani**, L 34, Budapesta, 1968, (în colaborare cu M. Macrea, I.I. Russu și D. Tudor), apoi **Tabula Imperii Romani**, L 35, București, 1969 (în colaborare cu N. Gostar, Em. Popescu, I.I. Russu și D. Tudor). A colaborat la **Enciclopedia arheologico-istorică cehoslovacă**, Praga, I, 1966 și II, 1969. La revista *Fasti Archaeologici*, care apare la Roma, sub egida UNESCO, între 1980-1990, a colaborat cu texte/voci, în care sunt menționate peste 2.000 de articole, apărute în publicații din România, contribuind și pe această cale la cunoașterea rezultatelor arheologice,

epigrafice și numismatice din țara noastră (Cf. D. Protase, **Fasti Archaeologici Roumanie, Travaux parus entre les années 1980-1990**, Cluj-Napoca, 2015, 500 p.).

În ansamblul operei, profesorului Dumitru Protase, un loc deosebit îl ocupă lucrările monografice, fie consacrate unor teme, precum **Problema continuității în lumina arheologiei și numismaticii**, București, 1966, sau **Riturile funerare la daci și daco-romani**, București, 1971, dar și monografiile dedicate unor situri arheologice, pe care le-a cercetat metodic. Dintre aceste importante monografii de situri arheologice, menționăm: **Un cimitir dacic din epoca romană la Sopor de Câmpie. Contribuții la problema continuității în Dacia**, București, 1976; **Castru roman și așezarea civilă de la Brâncovenesti (jud. Mureș)**, Tg. Mureș, 1994; **Castru roman și așezarea civilă de la Ilișua, Bistrița**, 1997; **Obreja. Așezarea și cimitirul daco-roman, secolele II-IV. Dovezi ale continuității în Dacia**, Cluj-Napoca, 2002; **Țaga. Două așezări din perioada finală a etnogenezei românilor (sec. IV-V și sec. VII-VIII)**, Cluj-Napoca, 2003; **Cimitirul slav de la Ocna Sibiului (sec. VIII-IX)**, Sibiu, 2004; **Castrul roman de la Orheiu Bistriței**, Cluj-Napoca, 2008 și **Castrul roman de la Gherla**, Cluj-Napoca, 2008.

Din această suită de lucrări monografice rezultă atenția deosebită acordată de profesorul D. Protase elaborării acestui gen de lucrări, în perspectiva scrierii istoriei generale. Din acest punct de vedere, arheologul și istoricul clujean Dumitru Protase care a declarat că vine, indirect, tot de sub „mantaua” lui V. Pârvan⁷, se înscrie pe linia deschisă de părintele arheologiei românești, care vorbea despre rolul deosebit al monografiilor istorice: *„Din marmora cioplită a monografiilor istorice se va ridica monumentul istoriei generale, de judecată și înțelepciune a neamului. Precum fără de pietrele frumos săpate nu s-ar fi putut niciodată zidi templele vechilor greci, nici săpa divinele chipuri ale oamenilor dumnezei adorați de dânșii, tot așa fără luminile aduse de monografiile istorice, niciodată istoricii culturali ori politici, ori economici, ori altfel sau filozofii istoriei nu vor putea face un pas mai departe în stabilirea încheierilor lor generale”*⁸.

⁷ Ioan Mitrea, **Interviu cu Dumitru Protase**, sub titlul „Am mers mereu pe liniile istorice trasate de V. Pârvan”, în volumul Ioan Mitrea, **În descendența lui Pârvan**, Bacău, 2012, p. 169.

⁸ Vasile Pârvan, **Rolul monografiilor în studiile istorice**, în volumul V. Pârvan,

O mare parte a studiilor și articolelor sale, publicate în diverse reviste de profil, din țară și străinătate, au fost reunite, în ultimii ani, în trei cuprinzătoare volume, sub titlul **Orizonturi daco-romane**, Cluj-Napoca, vol. I, 1995; vol. II, 2005 și vol. III, 2011.

Toate lucrările cercetătorului științific Dumitru Protase sunt complementare, au o temă comună – *istoria lumii și civilizației daco-romane și postromane* – **formează o operă**. Precum în cazul altor mari reprezentanți ai istoriografiei noastre, între care la loc de mare prestigiu se află triada B.P. Hașdeu, N. Iorga și V. Pârvan, preluând și adaptând o formulare a distinsului istoric acad. Al. Zub, putem spune că Dumitru Protase „*nu se exprimă printr-o carte anume, ci prin ansamblul opere*”.

Pentru cei de azi și pentru cei care vor veni după noi, istoricul Dumitru Protase este un model. Toată viața a dovedit și încă dovedește o putere de muncă remarcabilă, cu adevărat de tip benedictin. Din tinerețe și până azi, la frumoasa vârstă de 90 de ani a dovedit că viața sa a fost dominată de datoria de a munci, a avut un cult al muncii de sorginte pârvaniană, ca să rămânem în domeniul istoriografiei. Un apropiat colaborator al profesorului, regretatul nostru coleg și prieten Valeriu Lazăr, spunea că Dumitru Protase ca arheolog cerceta cu „*pasiune și migală*”, că desfășura „*o muncă fără odihnă*”, că cercetările sale arheologice se definesc „*prin câteva trăsături deosebite: durată, intensitate, amploare, profesionalism și competență*”⁹.

De o modestie și o atitudine prietenoasă, rar întâlnite în vremurile noastre, așa cum îi stă bine unui autentic savant, formator de discipoli, de primă mână, a cultivat bunele relații cu colaboratorii săi, colegii de breaslă, cu toți specialiștii din țară și cu mulți specialiști din străinătate. Demn, susținându-și verbal sau în scris cu aplomb părerile științifice, a știut întotdeauna să respecte pe ceilalți, care la rândul lor l-au respectat. Un distins istoric și universitar clujean, apropiat colaborator al profesorului Dumitru Protase, sublinia faptul că acesta „*a respectat întotdeauna părerile altora, inclusiv ale celor mai tineri*”¹⁰.

Bogata și exemplara activitate a domnului Dumitru Protase, în câmpul cercetării științifice și a activității complexe universitare, a fost și

Scrieri, ediție îngrijită de Alexandru Zub, București, 1981, p. 78.

⁹ Valeriu Lazăr, *op.cit.*, p.29.

¹⁰ Mihai Bărbulescu, **Cuvânt introductiv**, la volumul **Fontes historiae. Studia in honorem Demetrii Protase**, editori Corneliu Gaiu, Cristian Gâzdac, Bistrița – Cluj-Napoca, 2006. p. 15.

este apreciată, cum se cuvine, de forurile științifice și cele de stat, din România, dar și din afara țării, fiind distins cu numeroase premii, decorații, titluri științifice onorifice etc. Încă din 1966 a primit decorația „*Ordinul Meritul Științific*”; în 1974 a fost distins cu Premiul „*V. Pârvan*” al Academiei Române; a fost declarat „*Om al Anului*” și inclus în **ABI, North Caroline** (SUA) în 1979 și **IBC Cambridge** în 1998; a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara, în 1999, al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, în 2004, precum și al Universității „Vasile Goldiș” din Arad în 2006; a fost declarat „Cetățean de Onoare” al municipiului Cluj-Napoca, în 2000 și orașului Năsăud, în 2001; a fost distins cu *Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler*, în 2002. Reamintim, deoarece merită acest important fapt științific, că în 2003, a fost primit ca Membru de onoare al Academiei Române. I s-au dedicat două volume omagiale, în 1995 la Oradea, iar în 2006 la Bistrița – Cluj-Napoca, pe care le-am amintit și în paginile anterioare. Dar cea mai mare distincție primită de Academicianul Dumitru Protase este respectul zecilor de generații de studenți, al colaboratorilor și colegilor, al specialiștilor în arheologie, epigrafie, munismatică, istoria antichității în general și, nu în ultimul rând, al tuturor iubitorilor de istorie .

LA MULȚI ANI MAGISTER!

Ioan Mitrea